

Forfatter: Knudsen, Jakob

Titel: Udrag fra Gjæring Afklaring

Citation: Knudsen, Jakob: "Gjæring Afklaring", i Knudsen, Jakob: *Gjæring Afklaring*, udg. af Poul Zerlang , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 409. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-knudsenj01val-shoot-idm140346603038592/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Gjæring Afklaring

stiftede bekendtskab med »de unge gudløse Digtere«, først og fremmest J.P. Jacobsen og Holger Drachmann. »Nej, hvor det var friskt, nyt, vordende → (G.-A., 206)

Problemstillingen i romanen har imidlertid ikke kun noget at gøre med forholdet mellem gammel og ny litteratur o. 1870-80. Den går længere tilbage i tiden, til romantikken, og træder klart frem i Grundtvigs store digt om »De levendes Land«, som er en af de store menighedssalmer. Da Karl hører den sunget i kirken, føler han, at trods menighedens ynkkelige beskaffenhed er Guds rige midt iblandt dem.

Salmens hovedtema er forholdet mellem tid og evighed, altså nøgagtig problemet i G.-A.: Kan man opleve evigheden på tidens betingelser, eller er forudsætningen, at man giver sig Gud i vold?

Romanen har også en tilknytning til romantismen, undertiden kaldet den naturalistiske romantik. Det var netop romantismens hovedskikkelser, en Byron, en Shelley, der stod centralt i Brandes' forelæsninger, som Rebekka påhørte.

I Dr. Fensmark har vi romantismens forfæretype. Det er han, der for alvor får skællene til at falde fra Karls øjne, så han klart fatter det nye budskab, men samtidig udstilles Fensmark som en bedærvet person. Karl taler om »det Uhyre til Fensmark – det eneste levende ved ham er Sanserne«, og Hellum giver ham disse ord med på vejen: »en moderne Brostens-Gevækst, helt gold, sjælelig naturløs«. Samtidig optræder han som den moderne materialistiske udviklings »Gentleman«, flot, maskulin, overfladisk.

Emile Zolas franske naturalisme mærker man ikke meget til. Zola forholder sig snart videnskabeligt nøgternt, snart lidenskabeligt indigneret til det moderne samfund, som bl.a. præges af determinisme, dekadence og pessimisme. For ikke at tale om det sociale spørgsmål, som i høj grad gjorde sig gældende i perioden.

Det er påfaldende, hvor lidt fortælleren gør ud af modernitetens centrale sted, den moderne storby. Man kan notere, at Karl i »den store kunstige Byverden« kun kender fire ruter: Én, der fører til Hovedbanegården – og videre til den jyske hjemegn, én, der fører til Københavns landlige omegn, én, der fører til teater og universitet, og endelig én, der fører til det fortryllede sted, Kronprinsessegade 37, hvor Rebekka bor.

Et lille kik ind i industriverdenen får man, når Hellum forfrosset